

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาและวิเคราะห์ดัชนีปริจเฉทที่ปรากฏในบทสนทนาแบบกันเองของผู้พูดภาษาไทยชัญญะในครั้งนี้เป็นการศึกษาในระดับปริจเฉท การทบทวนวรรณกรรมจึงจะเริ่มด้วยการนิยามปริจเฉท รูปทฤษฎีปริจเฉท การศึกษาปริจเฉท และเนื่องจากการสนทนาเป็นการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์จริง จึงจะกล่าวถึงการวิเคราะห์ชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร และจบลงด้วยการทบทวนวรรณกรรมการศึกษาดัชนีปริจเฉทในภาษาไทย ได้แก่ การศึกษาเรื่องหน่วยเติมประโยคของNoss(1964) และCooke(1972) เรื่องคำเสริมของนาวรรณ พันธุเมธา(2525) คำลงท้ายของอมรา ภมรมนุชร(Bhamaraput1972) และการศึกษาดัชนีปริจเฉทในภาษาไทยถิ่น ได้แก่ การศึกษาคำลงท้ายในภาษาไทยถิ่นจังหวัดขอนแก่นของรุ่งอรุณ ทีชชุกทเถียร (2531) และคำลงท้ายในภาษาไทยเชียงใหม่ของรุ่งอรุณ ทีชชุกทเถียร(2527)

2.1 นิยามปริจเฉท (discourse)

ในปัจจุบันการศึกษาภาษามีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงทำให้เกิดแนวคิดและมุมมองใหม่ๆซึ่งแตกต่างไปจากการศึกษาภาษาในยุคที่ผ่านมา แต่เดิมนักภาษาศาสตร์จะให้ความสนใจในการศึกษารูป (form) และการปรากฏของหน่วยสร้างทางภาษาศาสตร์ในระดับ เสียง คำ และ ประโยคเป็นส่วนใหญ่ โดยมีความเชื่อว่ารูปภาษาเป็นรูปสร้าง (construction) เกิดจากการรวมกันขององค์ประกอบ (constituent) ความกฎหรือหลักไวยากรณ์ของภาษา แต่ในยุคต่อมาทรรศนะในการมองภาษาเปลี่ยนไป เนื่องจากเริ่มตระหนักในข้อเท็จจริงที่ว่า ในการสื่อสารและถ่ายทอดข้อมูลตลอดจนความคิดของของมนุษย์นั้นมนุษย์มิได้ส่งเสียงพูดเป็นคำๆหรือเป็นประโยคแต่พูดเป็นถ้อยคำที่เรียงต่อกันไปตามลำดับ นอกจากนี้การสื่อสารด้วยภาษาเป็นกิจกรรมทางสังคม พฤติกรรมการใช้ภาษาจึงไม่สามารถแยกออกจากพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ได้ เป็นเหตุให้นักภาษาศาสตร์เริ่มมีความสนใจหน้าที่ (function) ของภาษาในสังคม และทำการศึกษานิตยภาษาที่ใช้เพื่อการสื่อสารที่เรียกว่า ปริจเฉท (discourse)

ปริจเฉทเป็นหน่วยภาษาในการสื่อสาร (functional unit) เกิดจากการเรียงต่อเนื่องกันไปของประโยค คุณสมบัติที่แยกปริจเฉทออกจากกลุ่มประโยคที่เพียงแต่เรียงต่อกันไปคือเอกภาพ(coherence)ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงประโยคต่างๆเข้าด้วยกันเนื่องจากปริจเฉทมิใช่หน่วยทางวากยสัมพันธ์ที่สามารถให้นิยามทางด้านโครงสร้างได้อย่างชัดเจนจึงมีการให้นิยามปริจเฉทแตกต่างกันไปบ้าง ดังต่อไปนี้

2.1.1 Brown และ Yule (1983:1) เสนอว่า ปริจเฉทเป็นหน่วยในการใช้ภาษา (functional unit) เราไม่สามารถกล่าวถึงรูป (form) ทางภาษาศาสตร์โดยไม่คำนึงถึงหน้าที่ (function)หรือจุดประสงค์ (purpose) ในการนำรูปภาษาดังกล่าวมาใช้ในกิจกรรมทางสังคมของมนุษย์

the analysis of discourse, is necessarily, the analysis of language in use. As such, it cannot be restricted to the description of linguistic forms independent of the purposes or functions which these forms are designed to serve in human affairs.

2.1.2 Stubbs (1983a: 1,12) กล่าวว่า ปริจเฉทเป็นการจัดเรียงรูปภาษาในระดับเหนือประโยคหรืออนุภาคซึ่งเป็นหน่วยทางภาษาศาสตร์ เช่น การเขียนปริจเฉท การแลกเปลี่ยนข้อมูลในการสนทนาปริจเฉทเป็นการใช้ภาษาในบริบททางสังคมของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการปฏิสัมพันธ์หรือการสนทนาของมนุษย์ และ ยังกล่าวต่ออีกว่า ไม่มีนักภาษาศาสตร์ท่านใดกำหนดวิธีการวิเคราะห์ปริจเฉทอย่างชัดเจนได้ เนื่องจากปริจเฉทนั้นครอบคลุมความหมายกว้างไม่มีจุดเน้นที่ชัดเจนและยังมีการโต้แย้งกันอยู่

attempts to study the organization of language above the sentence or above the clause, and therefore to study larger linguistic units, such as conversational exchanges of written texts. It follows that discourse analysis is also concerned with language in use in social contexts, and in particular with interaction or dialogue between speakers." "no one is in a position to write a comprehensive account of discourse analysis. The subject is at once too vast, and too locking in focus and consensus ... Anything at all that is written on discourse analysis is partial and controversial.

2.1.3 Schiffin (1987:6) ให้ความหมายของปริจเฉทไว้กว้างที่สุดโดยกล่าวว่า ปริจเฉทมีคุณลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ เป็นรูปร่าง สื่อความหมายและแสดงเจตนาในการสื่อสาร คุณลักษณะสองประการแรกเป็นการมองว่า ปริจเฉทเกิดจากการเรียงลำดับของหน่วยย่อย เช่น ประโยค (sentence) ประพจน์ (proposition) หรือถ้อยคำ (utterance) ซึ่งสามารถขยายความออกไปได้ ส่วนคุณลักษณะประการที่สามเป็นการมองปริจเฉทในแง่การใช้ภาษาในเชิงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมว่า ในการสื่อสารมนุษย์มิได้กล่าวออกมาเป็นเพียงประโยคที่เรียงต่อกันไปแต่ใช้ถ้อยคำ

properties of discourse : discourse forms structures, conveys meanings, and accomplishes actions. It will become obvious that these properties concern slightly different aspects of discourse. The first two properties are largely concerned with discourse as extended sequences of smaller units, e.g.

sentences, propositions, utterances. The third property is more concerned with language as it is used within a social interaction ; included is speakers' use not only of extended sequences, but their use of a single unit (e.g. an utterance) within a social interaction.

2.1.4 Sack et al. (1974 :669) ศึกษากระบวนการรับส่งผลัดที่เกิดขึ้นในปริจเฉทที่เป็น การสนทนาและชี้ให้เห็นว่าปริจเฉทเป็นหน่วยปฏิสัมพันธ์ (interactional unit)

the results of the examination suggest that , at least , a model for turn taking in conversation will be characterized as locally managed , party-administered , interactionally controlled , and sensitive to resipient design.

จากนิยามที่ยกมาข้างต้น อาจจะสรุปนิยามของปริจเฉทได้ดังต่อไปนี้คือ

1) ไม่มีได้เป็นหน่วยทางวากยสัมพันธ์เช่นเดียวกับประโยค แต่ปริจเฉทก็เป็นหน่วย สร้าง (construction) ซึ่งมีองค์ประกอบ (constituent) เป็นประโยคซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อกันที่ เรียกว่า เอกภาพ (coherence) ซึ่งเกิดจากกลไกต่างๆ เช่น หน่วยแสดงการเชื่อมโยง (cohesion)ที่เป็นสัณฐานและรูปแทน (anaphora)

2) ปริจเฉทเป็นหน่วยทางอรรถศาสตร์ ซึ่งมีองค์ประกอบคือเนื้อหาหรือประพจน์ที่มี เนื้อหาเชื่อมโยงกันก่อให้เกิดความมีเอกภาพของปริจเฉท

3) ปริจเฉทเป็นหน่วยในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ซึ่งมีองค์ประกอบคือเจตนาในการ กล่าวด้วยคำของผู้พูด

2.2 การศึกษาปริจเฉท

เนื่องจากปริจเฉทเป็นทั้งหน่วยสร้างที่มีเอกภาพ (coherent construction) หน่วยในการ ใช้ (functional unit) และหน่วยทางความหมาย(semantic unit) ความสนใจในการศึกษาปริจเฉท จึงมักแยกเน้นด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ

กลุ่มที่ศึกษาปริจเฉทในแง่ของโครงสร้างเช่น Harris(1952) และ van Dijk(1972) จะมอง ว่าปริจเฉทเป็นหน่วยทางวากยสัมพันธ์ (syntactic unit) เป็นรูปสร้างที่เกิดจากหน่วยสร้างทาง ภาษาศาสตร์ได้แก่ คำ วลี ประโยค มาประกอบกัน และมีความคิดว่าหน่วยสร้างทาง ภาษาศาสตร์เป็นหน่วยพื้นฐานของปริจเฉท เป็นหน่วยย่อยที่มาประกอบกันเข้าเป็นหน่วยใหญ่ นอกจากนี้ยังรวมถึงบางกลุ่มที่ศึกษาโครงสร้างปริจเฉทโดยให้ความสำคัญกับหน่วยอื่นซึ่งไม่ใช่ คำ วลี ประโยค เช่น กลุ่มที่ใช้วิธีการศึกษาแนวชาติพันธุ์วรรณา (ethnomethodological approach)เช่น Schegloff(1972) ที่ให้ความสนใจศึกษาคู่ผลัด (adjacency pair) ในการสนทนา

ที่เรียงกันมาตามลำดับ โดยการปรากฏของกลุ่มคำใน ส่วนที่ 1 (first pair) จะเป็นเงื่อนไขกำหนด กลุ่มคำใน ส่วนที่ 2 (second pair) เช่น คู่คำถาม-คำตอบ คู่คำชักชวน-คำตอบรับหรือปฏิเสธ

กลุ่มที่ศึกษาปริจเฉทในแง่ของความหมายเช่น Halliday and Hasan (1976) จะมองว่า ปริจเฉทเป็นหน่วยทางอรรถศาสตร์ (semantic unit) ความหมายของปริจเฉทเกิดจากหน่วย ภาษาเช่น คำสรรพนาม คำวิเศษณ์และคำเชื่อม เชื่อมโยงความหมายระหว่างอนุพากย์หรือ ข้อมูลที่มีมาก่อนกับอนุพากย์หรือข้อมูลที่เกิดตามมา ผู้พูดและผู้ฟังจะเข้าใจความหมายของปริ บทโดยตีความจากเนื้อความที่มีมาก่อน นอกจากนั้นยังมีการศึกษาความหมายในแง่วัจนปฏิบัติ ศาสตร์ (pragmatics) เช่น Grice (1975) หรือการนำไปใช้ได้อีกด้วย

กลุ่มสุดท้ายคือกลุ่มที่ศึกษาปริจเฉทในแง่ของเจตนาเช่น Austin (1962) และ Searle (1975) กลุ่มนี้จะมีมุมมองและแนวคิดต่างไปจากสองกลุ่มแรก เขาเชื่อว่าปริจเฉทเกิด จากการเรียงลำดับของเจตนาและความตั้งใจของผู้พูดที่เกิดขึ้น และต้องการการตอบสนองจากผู้ ฟัง มนุษย์ใช้ภาษาเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ดังนั้นภาษาจึงเป็นหน่วยในการใช้เพื่อสื่อ สาร (functional unit) มีผู้ศึกษาปริจเฉทในแง่ของเจตนาโดยมีจุดเน้นที่ต่างกันไปเช่น Gumperz (1964) และ Jakobson (1960) ศึกษาหน้าที่ของภาษา (function of language) ในเชิง การถ่ายทอดข้อมูลปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการแสดงความรู้สึก การศึกษาวัจนกรรม (speech act) เช่น Searle (1975) การศึกษาชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร (ethnography of communication) เช่น Saville-Troike (1982) รวมทั้งการวิเคราะห์บทสนทนา (conversation analysis) ในแนวภาษาศาสตร์สังคมด้วยเช่น Goffman (1974)

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า มีนักภาษาศาสตร์หลายท่านที่ศึกษาปริจเฉทและ เสนอรูปทฤษฎีปริจเฉทเอาไว้แตกต่างกันไปตามขอบเขตและความสนใจในการศึกษา เช่น เพียร ตีร์ วงศ์วิภาณนท์ (Vongvipanond, 1992) เสนอว่ารูปทฤษฎีปริจเฉทซึ่งประกอบด้วย 4 ระบบ คือ ระบบการเรียบเรียงสาระ (information structuring) ระบบการเชื่อมโยง (coherence system) ระบบการแสดงเจตนา (illocutionary system) และระบบทัศนคติ (attitudinal system) แม้รูปทฤษฎีปริจเฉทของ Vongvipanond จะอธิบายปริจเฉทเอาไว้เป็นอย่างดี แต่ก็ขาดองค์ ประกอบที่จะอธิบายเรื่องปฏิสัมพันธ์ในการสนทนาและการลำดับผลัด ดังนั้นในการศึกษาและ วิเคราะห์หน้าที่ของดัชนีปริจเฉทที่ปรากฏในข้อมูลการสนทนาที่รวบรวมมาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้รูป ทฤษฎีปริจเฉทของ Schiffthn เป็นกรอบในการวิเคราะห์ เนื่องจากเป็นรูปทฤษฎีซึ่งได้มาจากการ ผนวกความคิดของนักภาษาศาสตร์หลายท่านที่ศึกษาสนทนาปริจเฉทจากแง่มุมต่างๆ เข้าไว้ ด้วยกัน จึงมีลักษณะกว้างและครอบคลุมสามารถทำให้มองเห็นภาพรวมของระบบดัชนีปริจเฉท ได้และใช้วิเคราะห์บทสนทนาได้ดีที่สุด

2.3 รูปทฤษฎีปริจเฉท (discourse model)

รูปทฤษฎีปริจเฉทที่ Schiffrin เสนอไว้ แสดงให้เห็นองค์ประกอบถึง 5 ระนาบดังนี้

1. โครงสร้างผลัด (exchange structure)

เป็นโครงสร้างแสดงปรากฏการณ์การรับผลัดในการพูด (turn-taking) ที่เกิดขึ้นในกระบวนการการถ่ายทอดสารระหว่างผู้ร่วมสถานการณ์การสื่อสาร (conversational participants) Schiffrin ได้รับแนวความคิดเกี่ยวกับรูปทฤษฎีการรับผลัดในการพูด (turn-taking model) มาจากกลุ่มนักชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร ซึ่งมองว่า บทสนทนาเป็นลำดับของการเปลี่ยนผลัดในการพูดระหว่างผู้ร่วมสนทนา ในขณะที่คนหนึ่งเป็นผู้พูดผู้อื่นไม่มีสิทธิ์พูดจนกว่าจะได้รับผลัดในการพูดจึงจะเปลี่ยนบทบาทจากผู้ฟังมาเป็นผู้พูดได้

Sacks et.al.(1974) เสนอว่าการสนทนามีองค์ประกอบ 2 ส่วนคือ หน่วยผลัด (turn construction component) และระบบการรับผลัด (turn-taking component) Sacks et. al กล่าวว่าในแต่ละช่วงของการสนทนาจะมีผู้พูดหรือผู้ที่มีสิทธิ์ในการพูดเพียงคนเดียวซึ่งจะพูดจนจบความ จากนั้นผู้พูดคนอื่นจึงจะมีสิทธิ์ในการพูดหรือรับหน่วยผลัดในการพูด (turn) มาเป็นของตนเอง ตำแหน่งเปลี่ยนผลัดในการพูดได้เรียกว่า จุดพึงเปลี่ยนผลัด (transition relevance place หรือ TRP) แต่ในบางครั้งอาจเกิดการพูดซ้อน (overlapping) ขึ้นได้ เนื่องจากผู้ที่ต้องการจะพูดเห็นว่าถึงตำแหน่งที่จะเปลี่ยนตัวผู้พูดได้แล้ว แต่ผู้ที่กำลังพูดอยู่ยังไม่ยอมส่งผลัดในการสนทนาให้ผู้อื่นเนื่องจากยังพูดไม่จบความ หรืออาจเกิดจากผู้ต้องการพูดหลายคนจึงเกิดชิงผลัดในการสนทนาเกิดขึ้น อย่างไรก็ตามก็ถือกันว่าผู้ใดพูดก่อนก็มีสิทธิ์ในผลัดนั้นและมีสิทธิ์เลือกกว่าผู้พูดคนต่อไปจะเป็นใคร

หน่วยสำคัญในโครงสร้างผลัดคือหน่วยผลัดในการพูด (turn at talk) และเนื่องจากการสนทนาเกิดจากการกล่าวถ้อยของผู้พูดตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปเรียงตามลำดับผลัดในการพูด หน่วยผลัดในการพูดจึงมักจะจับกันเป็นคู่ผลัด (adjacency pair) ในการพูด เช่น คู่คำถามกับคำตอบ คู่คำขอร้องและคำยินยอม ในแต่ละผลัดจะมีองค์ประกอบย่อยลงไปเป็นถ้อยคำ (utterance) ที่แยกจากกันด้วยการหยุด (pause) ถ้อยคำเหล่านี้เรียกว่า หน่วยย่อยในผลัด (turn constructional unit หรือ TCU)

หน่วยย่อยในผลัดซึ่งเป็นองค์ประกอบของผลัดในการพูดนี้ มีผู้ทำการศึกษาจากมุมมองและเรียกชื่อต่างกันไป เช่น Halliday (1976) เรียกว่า หน่วยความ (information unit) Schiffrin (1987) เรียกว่า หน่วยถ้อย (talk unit) Chafe (1994) เรียกว่า หน่วยทำนองเสียง (intonation unit)

Halliday กล่าวว่า การกล่าวถ้อยเป็นการแสดงการจัดโครงสร้างความ (information structure) ซึ่งมีหน่วยความ (information unit) เป็นองค์ประกอบ และทำนองเสียงจะเป็นตัวชี้ให้เห็นหน่วยย่อยดังกล่าว หนึ่งหน่วยทำนองเสียง (intonation unit) เป็นหนึ่งหน่วยความทำนองเสียงที่เด่นชัดได้รับการลงเสียงหนัก (nuclear tone) จะเป็นตัวแสดงจุดเน้นของความประโยคหลายๆประโยคอาจรวมกันเป็นเพียงหนึ่งหน่วยความก็ได้ขึ้นอยู่กับทำนองเสียง แต่ถ้าทำนองเสียงเปลี่ยนโครงสร้างความก็จะเปลี่ยนตามไปด้วย ดังนั้นการวิเคราะห์หน่วยความจึงดูจากทำนองเสียงที่เปลี่ยนไปเป็นสำคัญ นอกจากนั้นทำนองเสียงยังใช้แยกข้อมูลเก่าและใหม่ออกจากกันได้

Chafe ใช้คุณลักษณะทางเสียงเป็นเกณฑ์ในการแบ่งความที่ผู้พูดต้องการจะกล่าวเช่นเดียวกันกับ Halliday โดย Chafe เสนอว่าในการวิเคราะห์ปริจเฉทการสนทนาซึ่งเป็นการหลั่งไหลของความคิดและสาระของมนุษย์นั้นเราต้องให้ความสำคัญกับหน่วยภาษาที่เรียกว่า หน่วยทำนองเสียง (intonation unit) ที่ใช้เพื่อประโยชน์ในการสื่อสารของมนุษย์

Chafe กล่าวถึงลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องและใช้เป็นเกณฑ์การตัดสินหน่วยทำนองเสียงไว้ 5 ประการดังนี้ การเปลี่ยนแปลงของค่าความถี่มูลฐาน (fundamental frequency) ซึ่งพิจารณาจากระดับเสียงสูงต่ำ (pitch) การเปลี่ยนแปลงระยะเวลา (duration) ซึ่งพิจารณาจากความสั้นยาวของพยางค์ การเปลี่ยนแปลงความเข้มของเสียง (intensity) ซึ่งพิจารณาจากความดังค่อยของเสียง การเปลี่ยนแปลงของการออกเสียงโดยมีความเจียบเกิดขึ้นซึ่งพิจารณาจากการหยุดเว้นระยะและสุดท้ายการเปลี่ยนแปลงของผลัดในการพูด

ในขณะที่นักภาษาศาสตร์ท่านอื่นต่างก็ให้นิยามและเกณฑ์ในการกำหนดหน่วยหลักที่ใช้ในการวิเคราะห์บทสนทนาไว้อย่างชัดเจน แต่สำหรับ Schiffrin ซึ่งใช้หน่วยถ้อย (talk unit) เป็นหลักในการวิเคราะห์กลับมีความเห็นว่า การระบุชี้ชัดลงไปว่าหน่วยถ้อยคืออะไรนั้นทำให้วิเคราะห์ความหมายและหน้าที่ของดัชนีปริจเฉทได้ไม่ครบถ้วน เราไม่อาจพิจารณาหน่วยถ้อย (talk unit) จากเกณฑ์ทางเสียง วากยสัมพันธ์หรือความหมายเพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่งได้ Schiffrin จึงให้คำจำกัดความไว้อย่างกว้างๆว่า หน่วยถ้อยเป็นหน่วยย่อยหรือองค์ประกอบย่อยของปริจเฉทซึ่งมีขนาดและชนิดที่ต่างกัน อาจจะเป็นผลัดในการพูด (turn) ประพจน์ (proposition) หน่วยความ (information unit) หรือวัจนกรรม (speech act) อย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ ซึ่งความคิดดังกล่าวของ Schiffrin สอดคล้องตรงกันกับความคิดของ Ford และ Thompson ซึ่งจากการศึกษาทั้งสอง พบว่าการตัดสินหน่วยผลัดในการพูด หน่วยความ หน่วยการหยุดเว้นระยะ ต้องใช้เกณฑ์ทางด้านวากยสัมพันธ์ เสียง และวัจนปฏิบัติศาสตร์ประกอบกัน ใช้เกณฑ์ทางวากยสัมพันธ์เพียงอย่างเดียวมิได้

Ford และ Thompson ศึกษาหน่วยผลัดและจุดฟังเปลี่ยนผลัดในการพูดได้ข้อสรุปในการตัดสินว่า หน่วยใดเป็นหนึ่งหน่วยผลัดและจุดฟังเปลี่ยนผลัดเกิดขึ้นได้ที่ไหนนั้น ต้องอาศัยเกณฑ์ 3 ด้านประกอบกัน ดังนี้

(1) เกณฑ์ทางวากยสัมพันธ์ จุดฟังเปลี่ยนผลัดได้อาจเกิดขึ้นเมื่อผู้พูดกล่าวจนจบถ้อยคำที่มีรูปทางวากยสัมพันธ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น จบวลี จบอนุภาคย์ จบประโยค

(2) เกณฑ์ทางทำนองเสียง จุดฟังเปลี่ยนผลัดได้อาจเกิดขึ้นเมื่อผู้พูดกล่าวจนจบหนึ่งหน่วยทำนองเสียง

(3) เกณฑ์ทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ จุดฟังเปลี่ยนผลัดได้อาจเกิดขึ้นเมื่อผู้พูดกล่าวจบใจความที่ต้องการสื่อ

ตัวอย่างต่อไปนี้แสดงส่วนของการสนทนาซึ่งประกอบด้วยกลุ่มผลัดในการพูดเป็นการถามและตอบ

ตัวอย่าง (1) บทสนทนา "นินทาทะเล" (บรรทัดที่ 267-269)

E: (??)

B: da:j³ mi:a⁴ maj¹ le:w³.

ได้ เมีย [ใหม่ แล้ว

A: da:j³ so:w⁵ -mi:² mi:a⁴ maj¹ , le:w³ mi:a¹ kaw¹ de⁴.

ได้ สอง มี เมีย ใหม่ [เมีย เก่า

E: mi:a⁴ kaw¹ le:k³ paj⁵ te:¹ don⁵ le:w³.

เมีย เก่า เลิก ไป ตั้ง นาน แล้ว

B: mi:a⁴ kaw¹ paj² nam⁴ phu:¹ ba:w⁴.

เมีย เก่า ไป กับ ผู้ ป่า

A: le:¹.

ในบทสนทนานี้ประเด็นในการสนทนาเป็นการกล่าวหาตึงถึงบุคคลอื่นที่ไม่ได้อยู่ในวงสนทนาขณะนั้น ที่มีชื่อ "ดี" B เล่าให้ A ฟังว่า ดีมีเมียใหม่แล้ว เมื่อ A ใ้รับข้อมูลดังกล่าว จึงถาม B แล้วเมียเก่าของดีไปไหน E จึงช่วยให้ข้อมูลว่า เมียเก่าเลิกไปตั้งนานแล้ว B จึงเสริมอีกว่า เมียเก่าของดีหนีตามผู้ชายไป

ในการสนทนานี้จะเห็นได้ว่าการสนทนาประกอบด้วยกลุ่มผลัดในการพูดเป็นการถามและตอบ

A ถาม : ได้(เมีย)2คน - มีเมียใหม่ , le:w³ เมียเก่า de⁴ (หนึ่งหน่วยผลัดมีสองหน่วยย่อย)

E ตอบ : เมียเก่าเลิกไปตั้งนานแล้ว (หนึ่งหน่วยผลัดมีหนึ่งหน่วยย่อยในผลัด)

B ตอบ : เมียเก่าหนีไปกับผู้ป่า (หนึ่งหน่วยผลัดมีหนึ่งหน่วยย่อยในผลัด)

2. โครงสร้างวัจนกรรม (action structure)

เป็นระนาบที่แสดงเจตนาในการสื่อสารของผู้พูดที่เรียกว่า วัจนกรรม (speech act) ซึ่งปรากฏในสถานการณ์การสื่อสาร ระนาบนี้แสดงให้เห็นการเรียงลำดับวัจนกรรมว่า วัจนกรรมที่เกิดขึ้นก่อนคืออะไร มีผลต่อการกล่าวถ้อยคำของผู้พูดคนต่อไปอย่างไร และเมื่อผู้พูดกล่าวถ้อยคำออกมาแล้วนั้น ผู้พูดตั้งใจจะให้เกิดวัจนกรรมซึ่งเป็นผลเช่นไรและวัจนกรรมดังกล่าวเกิดขึ้นหรือไม่ หรือมีวัจนกรรมอื่นเกิดตามมา กล่าวโดยสรุป Schiffrin กล่าวว่า วัจนกรรมเกิดขึ้นตามลำดับอย่างมีรูปแบบ สามารถทำนายลักษณะการปรากฏและตีความได้จากสถานการณ์การสื่อสาร

ในการศึกษาความหมายอันเป็นเจตนาของผู้พูดในประโยคนั้น อาจจะสามารถกล่าวได้ว่าผู้ที่ทำการศึกษาค้นคว้าก็คือ Austin (1962) Austin กล่าวถึงปรากฏการณ์ในการสื่อความด้วยถ้อยคำของมนุษย์ว่าประกอบด้วยการกระทำ 3 ประการที่เกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน ได้แก่ การกล่าวถ้อย (locutionary act) คือ การแสดงถ้อยคำในภาษานั้นๆออกมา การแสดงเจตนา (illocutionary act) ซึ่งหมายถึง การกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งลงไปด้วยการกล่าวถ้อยนั้น และวัจนผล (perlocutionary act) ซึ่งก็คือภาวะที่เกิดขึ้นกับผู้ฟังหลังจากที่ได้ฟังถ้อยความที่ได้สื่อออกมา

ต่อมา Searle (1969) ได้นำแนวคิดของ Austin มาทำการศึกษาค้นคว้าโดยไม่ให้ความสำคัญกับวัจนผล หากแต่มุ่งความสนใจในสิ่งที่ Austin เรียกว่าการกล่าวถ้อยและการแสดงเจตนา Searle เรียกปรากฏการณ์ในการสื่อความด้วยถ้อยคำของมนุษย์ว่า วัจนกรรม (speech act) ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการคือ การกล่าวถ้อย (utterance act) หมายถึง การที่ผู้พูดเปล่งวาจาออกมาเป็นเสียง คำ หรือประโยคเพื่อใช้ในการสื่อสาร การเสนอความ (propositional act) หมายถึง การกล่าวถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งและให้ข้อความเกี่ยวกับถ้อยคำที่กล่าวออกมาในรูปของเหตุการณ์ และผู้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ และการแสดงเจตนา (illocutionary act) ซึ่งหมายถึงการแสดงเจตนาของผู้พูดในการกล่าวถ้อยความที่ได้สื่อออกไป เช่น การถาม การสั่ง การขอร้อง

กล่าวโดยสรุป Searle เชื่อว่า หน่วยสำคัญในภาษาซึ่งใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารนั้น มิใช่คำหรือประโยคแต่เป็นวัจนกรรม และผู้พูดจะกล่าวถ้อยคำหรือประโยคก็ต่อเมื่อมีจุดมุ่งหมายหรือความตั้งใจที่เด่นชัด

ตัวอย่างต่อไปนี้ แสดงส่วนของการสนทนาที่ประกอบด้วยวัจนกรรมต่างๆ

ตัวอย่าง(2)บทสนทนา "กินไปพูดไป" (บรรทัดที่ 291-292)

E: khon⁴ thi:³ ja:k² mi:⁴ man¹ bo¹ mi:⁴ , khon⁴ bo¹ ja:k² mi:⁴ man⁴ mi:⁴ ,

คน ที่ อยาก มี มัน ไม่ มี คน ไม่ อยาก มี มัน มี

sap² kan⁵ .

ลับ กัน

A: sa² maj⁵ ni:⁴ no⁴ , thu⁴ le:³ no⁴ . u:⁴ noj² ju:² soj⁵ soj⁵ ne⁴ , =
 ส มัย นี้ ทู เรศ หน้อย อยู่ เฉย เฉย

ca² top² jun⁵ haj³.

จะ คบ ยุง ให้

วจนกรรรมที่ปรากฏเรียงตามลำดับดังนี้

วจนกรรรมเล่าความ : คนที่อยากมีมันไม่มี คนไม่อยากมีมันมีสับกัน

วจนกรรรมขอความสนใจ : สมัยนี้ no⁴

วจนกรรรมขอการสนับสนุน : ทูเรศ no⁴

วจนกรรรมแสดงความรู้สึก : u:⁴ .

วจนกรรรมขอความสนใจ : หน้อยอยู่เฉยเฉย ne⁴

วจนกรรรมอธิบายความ : จะคบบุงให้

3. โครงสร้างเนื้อความ (Ideational structure)

เป็นระนาบซึ่งแยกเป็น 2 ส่วนย่อยคือ การเชื่อมโยง (cohesion) องค์ประกอบของเนื้อความ และการเรียบเรียงสาระ (informational structuring) ซึ่งประกอบด้วยกำหนัดแก่นความ (topic) และสาระ (comment) โครงสร้างระนาบนี้เป็นแนวคิดซึ่ง Schiffrin ได้รับมาจากแนวคิดของ Halliday (1976) ซึ่งเชื่อว่าภาษามีหน้าที่สื่อสารเนื้อความ (ideational function) และเรียบเรียงความที่ต้องการจะสื่อ (textual function)

องค์ประกอบด้านเนื้อความ (ideational component) เป็นองค์ประกอบทางด้านความหมายมีระบบย่อยเรียกว่า transitivity system ซึ่งเป็นระบบของการใช้รูปภาษาเป็นเครื่องมือถ่ายทอดความคิดหรือประสบการณ์ของผู้พูด นอกจากนั้นยังรวมการเชื่อมโยงความเข้าด้วยกันเพื่อให้เนื้อความมีความต่อเนื่องกันเป็นเรื่องเดียว Halliday and Hasan (1976) ศึกษาลักษณะการเชื่อมโยงเนื้อความในภาษาอังกฤษพบว่าการเชื่อมโยงความ 5 วิธี ได้แก่ การอ้างถึง (reference) โดยใช้รูปแทนหรือคำบ่งชี้ การแทนความ (substitution) การละความ (ellipsis) การใช้คำเชื่อม (conjunction) และการเชื่อมโยงโดยใช้รูปคำ (lexical cohesion) เช่น การใช้คำพ้องความหมาย การใช้คำแย้งความหมาย เป็นต้น

องค์ประกอบด้านการเรียบเรียงความ (textual component) ของ Halliday ประกอบด้วยระบบย่อยที่เรียกว่า thematic system และ information system

ระบบ thematic system เป็นระบบของทางเลือกในการลำดับเนื้อความโดยพิจารณาว่าผู้พูดจะให้ส่วนใดเป็นจุดเริ่มต้นหรือหัวเรื่อง (theme) และส่วนใดเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับหัวเรื่องนั้น

คือ ตัวเรื่อง (theme) ส่วนระบบ information system เป็นระบบของทางเลือกในการลำดับเนื้อหา โดยพิจารณาว่าเนื้อความส่วนใดเป็นความรู้เก่า (given) และส่วนใดเป็นความรู้ใหม่ (new)

เพียรศิริ วงศ์วิภาณนท์ (Vongvipanond 1991) ก็ศึกษาปริจเฉทและเสนอรูปทฤษฎีปริจเฉท (discourse grammar) ซึ่งมีระบบการเรียบเรียงสาระ (information structuring system) และระบบการเชื่อมโยง (coherence system) เป็นองค์ประกอบไว้ดังนี้

ระบบการเรียบเรียงสาระ ทำหน้าที่ในการจัดลำดับชั้น (ranking function) ของเนื้อความ ซึ่งให้เห็นระดับความสำคัญของหน่วยความ (information unit) แต่ละหน่วย หน่วยความจัดลำดับตามระดับความสำคัญของเนื้อความตามเจตนาของผู้พูด เพียรศิริกล่าวว่าเนื้อความในอนุภาคมีหน้าที่ต่างกัน เนื้อความส่วนที่เป็นจุดเริ่มต้น (point of departure) มีหน้าที่แสดงแก่นความ (topic) ของประโยค เนื้อความส่วนที่บอกรายละเอียดเกี่ยวกับแก่นความ มีหน้าที่แสดงเนื้อหา (comment) ของประโยค

ระบบการเชื่อมโยงทำหน้าที่ในการเชื่อมโยงเนื้อความ (cohering function) ระบุให้ผู้ฟังทราบ ว่า หน่วยความมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงประกอบเข้าด้วยกันเป็นองค์ประกอบของปริจเฉทได้อย่างไร และการเชื่อมโยงนี้เองที่เป็นสิ่งที่ยืนยันว่าปริจเฉทมิใช่เพียงประโยคที่เรียงต่อกันมา

ระบบการเชื่อมโยงประกอบด้วย 2 ระบบย่อยคือ ระบบการใช้รูปแทน (anaphoric sub-system) ซึ่งแสดงว่าเนื้อความที่กล่าวถึงเป็นความรู้ร่วมกัน (shared or known) หน่วยความมีความเชื่อมโยงกันเพราะพูดถึงเรื่องเดียวกันและระบบการใช้หน่วยเชื่อม (cohesive sub-system) ซึ่งแสดงให้เห็นความตั้งใจของผู้พูดที่จะระบุความเชื่อมโยงทางความหมายของหน่วยความในปริจเฉทตามที่เห็น ระบบการเชื่อมโยงโดยใช้หน่วยเชื่อมแบ่งเป็น macro-cohesion หรือการเชื่อมโยงในระดับปริจเฉท (discourse cohesion) และ micro-cohesion หรือการเชื่อมโยงระหว่างประโยค (inter-sentential cohesion)

ตัวอย่างต่อไปนี้จะแสดงให้เห็นการเชื่อมโยงเนื้อความด้วยรูปภาษา lew² และ de⁴ แสดงการกำหนดแก่นความ

ตัวอย่าง (3) บทสนทนา "นินทาทะเล" (บรรทัดที่ 266-269)

E: (??)

B: da:j³ mi:a⁴ maj¹ le:w³.

ได้ เมีย ใหม่ แล้ว

A: da:j³ so:n⁵ -mi:² mi:a⁴ maj¹ le:w² mi:a¹ kaw¹ de⁴.

ได้ สอง มี เมีย ใหม่ เมีย เก่า

E: mi:a⁴ kaw¹ le:k³ paj⁵ te:¹ don⁵ le:w³.

เมีย เก่า เลิก ไป ตั้ง นาน แล้ว

B: mi:a⁴ kaw¹ paj² nam⁴ phu:¹ ba:w⁴.

เมีย เก่า ไป กับ ผู้ บ่าว

A:

le:¹.

4. กรอบผู้ร่วมสนทนา (participation framework)

เป็นกรอบแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ใน 2 ลักษณะคือ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง (speaker/hearer relations) และความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับถ้อยคำที่ผู้พูดกล่าวออกมา (speaker/utterance relations) Schiffrin รับแนวคิดเรื่องกรอบผู้ร่วมสนทนามาจาก Goffman (1981) ซึ่งมองว่าการกล่าวถ้อยเป็นกลไกในการสื่อสาร 2 ทิศทางระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง

Schiffrin จำแนกผู้ร่วมสถานการณ์การใช้ภาษาในแง่มุมของการส่งสาร (production) และการรับสาร (reception) ออกเป็น 2 ฝ่ายได้แก่ผู้พูด (speaker) และผู้ฟัง (hearer) และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง พิจารณาความแตกต่างระหว่างบุคคลในเรื่องอำนาจ (power) และความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน (solidarity) ตลอดจนทัศนคติของผู้พูดที่มีต่อถ้อยคำที่ตนกล่าวออกมา ไม่ว่าจะเป็นในลักษณะของเนื้อความ (proposition) วัจนกรรม (act) และผลัดในการพูด (turn)

ตัวอย่าง (4) บทสนทนา “มาแวะเยี่ยมเยียน” (บรรทัดที่ 480-481)

B: pa¹ su:t² tɨ², khon⁴ sut² thɔ:³ tɨ².

ประ สุติ เหนอ คน สุต ท้อง เหนอ

D:

khap², pen⁵ khon⁴ sut thɔ:³.

เป็น คน สุต ท้อง

B: phen¹ mi:⁴ lu:k³ sa:j¹ mot¹ thuk¹ khon¹.

เขา มี ลูก ชาย หมด ทุก คน

D:

khap².

ในตัวอย่างนี้จะเห็นได้ว่า D ใช้ khap² ในฐานะที่เป็นผู้สนองความคือเป็นผู้ตอบคำถามของ B และนอกจากนั้น khap² ยังแสดงให้เห็นว่า ผู้พูดพยายามรักษาความสุภาพในการสนทนา อาจเป็นเพราะผู้สนทนามีวัย ฐานะที่สูงกว่า ถึงแม้ว่าจะเป็นกรสนทนาแบบกันเอง และผู้พูดมีความสนิทสนมกับคู่สนทนาจึงตามก็

5. สถานะของเนื้อหา (Information state)

เป็นระนาบที่ว่าด้วยสมมติฐานเบื้องต้น (assumption)ของผู้พูดเกี่ยวกับความรู้ของผู้ฟังในเรื่องหรือหัวข้อที่ตนกำลังจะพูดว่า ผู้ฟังรู้อยู่แล้วแต่ไม่ได้คิดถึงเรื่องดังกล่าวในขณะนั้น สิ่งที่ผู้พูดจะกล่าวเป็นความรู้เก่า (given information) สำหรับผู้ฟัง หรือผู้ฟังยังไม่เคยรู้มาก่อน เป็นความรู้ใหม่ (new information) สำหรับผู้ฟัง Chafe(1994)ไม่เห็นด้วยกับการแบ่งสถานะของเนื้อหาเป็น 2 ประเภท คือความรู้เก่า และความรู้ใหม่ จึงแบ่งใหม่เป็น 3 สถานะ ด้วยกันคือ คิดอยู่ (active) นึกออก (semiaactive) และยังไม่รู้ (inactive)

Chafe กล่าวว่า ในการกล่าวถ้อยของผู้พูดทุกครั้งผู้พูดมิได้คำนึงถึงความรู้ของตัวเองเท่านั้นแต่ผู้พูดจะคิดด้วยว่า สารหรือเนื้อหาที่ผู้พูดต้องการกล่าวถึงอยู่ในสถานะใดในความคิดของผู้ฟัง

1) คิดอยู่ หมายถึง สารที่ผู้พูดต้องการกล่าวถึงอยู่ในความนึกคิดของผู้ฟังอยู่แล้วในขณะสนทนากันอยู่เป็นความรู้เก่าซึ่งผู้ฟังมีความรู้ร่วมกัน (shared knowledge) กับผู้พูดอยู่เดิม [+activated,+shared] เป็นสิ่งที่ผู้ฟังรู้แล้วและคิดถึงเรื่องนั้นอยู่

2) นึกออก หมายถึง สารที่ผู้พูดต้องการกล่าวถึงเป็นสารที่ไม่อยู่ในความนึกคิดของผู้ฟังในขณะนั้น แต่เมื่อผู้พูดกล่าวขึ้นมาผู้ฟังจะนึกออกจากบริบทของการสนทนาหรือจากการกระตุ้นจากผู้พูดให้ผู้ฟังดึงข้อมูลที่เป็นความรู้เก่าของผู้ฟังกลับขึ้นมาใหม่อีกครั้ง [-activated,+shared]เป็นสิ่งที่ผู้ฟังรู้แล้วแต่ยังไม่ทันคิดถึง

3) ยังไม่รู้ หมายถึง สารที่ผู้พูดกล่าวถึงเป็นสารที่ผู้พูดคิดว่าผู้ฟังไม่รู้มาก่อนเป็นความรู้ใหม่สำหรับผู้ฟัง [-activated,-shared] เป็นสิ่งที่ผู้ฟังไม่รู้และไม่คิดถึง

จากการที่ผู้พูดคำนึงถึงสถานะของเนื้อหาที่อยู่ในความนึกคิดของผู้ฟังก่อนที่จะกล่าวถ้อยคำใดๆออกมาจึงทำให้สถานะของเนื้อหาที่มีผลต่อการเรียบเรียงและถ่ายทอดข้อมูลจากผู้พูดไปสู่ผู้ฟัง ตลอดจนการเลือกใช้รูปภาษาเพื่อสื่อความหมายที่ผู้พูดต้องการให้สอดคล้องกับสมรรถนะในการรับรู้ของผู้ฟังอีกด้วย

ตัวอย่าง (5) บทสนทนา "ศัพท์เพเทระ" (บรรทัดที่ 113-116)

C:	ə ¹ , ə ¹ , pa:n ⁴ pa:n ⁴ .	ca: ⁵ mɛ ¹ la ³ . =
	ปาน ปาน	จำ
E:	ca: ⁵ mɛ ² .	
	จำ	
A:	ca: ⁶ kɔ:n ² lo:w ⁴ .	
	จำ ก่อน เร็ว	

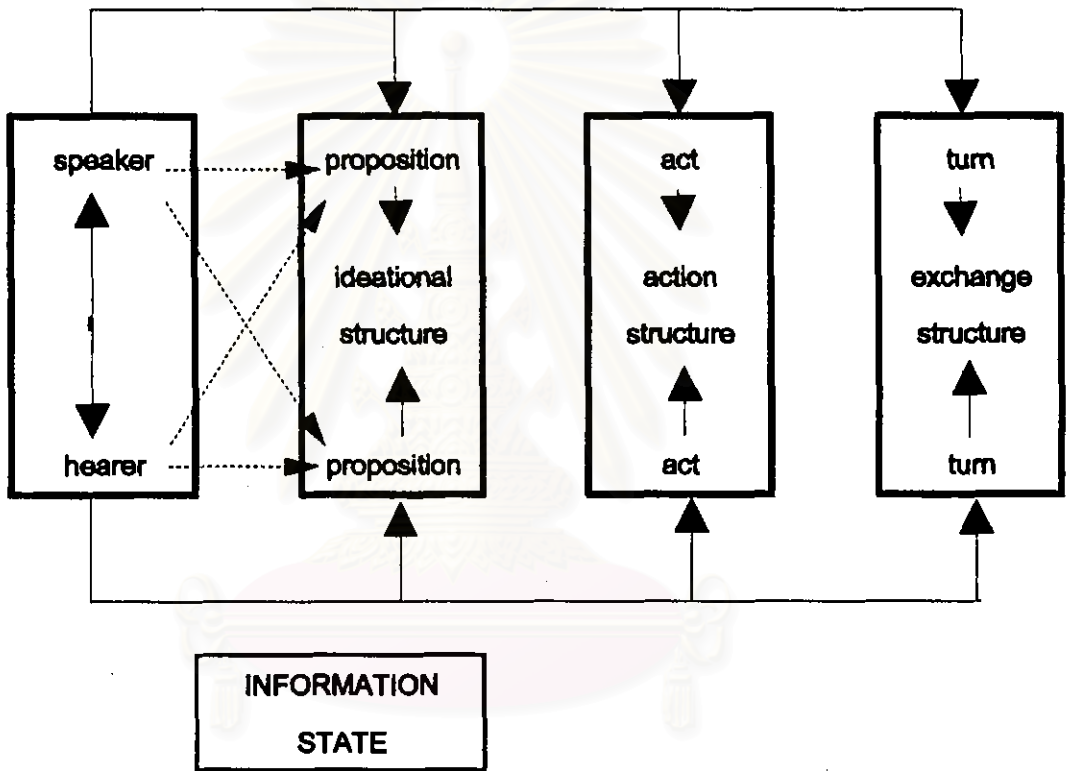
ในตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นสมมติฐานของผู้พูดว่า สารหรือคำสิ่งที่ผู้พูดกล่าวถึงเป็นสาระที่อยู่ในความนึกคิดของผู้ฟังอยู่แล้วในขณะนั้น เป็นสิ่งที่ผู้ฟังคิดอยู่แต่ยังไม่ปฏิบัติตาม เนื่องจากผู้พูดกล่าวมาแล้วครั้งหนึ่ง

โดยสรุป Schiffrin เชื่อว่าปริจเจตมมีความสัมพันธ์พื้นฐานที่แยกได้เป็น 5 ระนาบ ซึ่งเป็นปัจจัยทำให้ปริจเจตมมีเอกภาพ (coherence) และแสดงปริบทที่เอื้อให้เกิดการตีความที่ถูกต้อง (contextual coordinate) Schiffrin ได้สรุปความสัมพันธ์และหน้าที่ขององค์ประกอบในระนาบต่างๆของปริจเจตมไว้เป็นแผนภูมิดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

PARTICIPATION FRAMEWORK

สถาบันวิทยบริการ

สถาบันวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสุโขทัย (1987)

จากแผนภูมิจะเห็นว่าสถานะของเนื้อหาเป็นระนาบที่แยกออกมา ส่วนระนาบกรอบผู้ร่วมสนทนาเป็นกรอบครอบคลุมอยู่ภายนอก โดยมีระนาบโครงสร้างเนื้อความ ระนาบโครงสร้างผลัดและระนาบโครงสร้างวัจนกรรมทำหน้าที่ประสานกันอยู่ภายใน

2.4 การวิเคราะห์ชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร (ethnography of communication)

การศึกษาทางชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารเป็นการศึกษาที่มุ่งแสวงหารูปแบบของพฤติกรรมการสื่อสาร ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบทางวัฒนธรรม ผู้ใช้ภาษาที่เป็นเจ้าของภาษาทุกคนจะต้องมีทั้งสมรรถนะทางภาษา (linguistic competence) และสมรรถนะการสื่อสาร (communicative competence) นั่นคือ จะต้องทราบกฎที่ใช้ในการสื่อสาร กฎต่างๆที่ต้องใช้ในการปฏิสัมพันธ์ซึ่งเจ้าของภาษาแต่ละคนมีส่วนร่วม รวมถึงกฎทางวัฒนธรรมและความรู้ที่เป็นพื้นฐานสำหรับบริบทและเนื้อหาของเหตุการณ์การสื่อสาร และกระบวนการปฏิสัมพันธ์

หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์ทางชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร (ethnography of communication) ของบทสนทนามี 3 หน่วย ตามที่ Seville-Troike (1982) กล่าวไว้ดังนี้

1. สถานการณ์สื่อสาร (communicative situation) เป็นบริบทของการสื่อสารซึ่งถือว่าเป็นหน่วยใหญ่ที่สุดในการวิเคราะห์แนวชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร เช่น การสนทนาในโบสถ์ การพิจารณาคดี งานเลี้ยงคือกเทล สถานการณ์สื่อสารนี้อาจจะยังคงเป็นสถานการณ์สื่อสารเดียวกัน ถึงแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนสถานที่ หรือสถานการณ์สื่อสารนี้อาจเปลี่ยนไปถึงแม้จะยังคงดำเนินอยู่ในสถานที่เดิม ถ้าหากมีกิจกรรมที่แตกต่างกันมากเกิดขึ้น ในหนึ่งสถานการณ์สื่อสารประกอบด้วยเหตุการณ์สื่อสารหลายเหตุการณ์

สำหรับข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้สถานการณ์สื่อสารเป็นสถานการณ์สื่อสารอย่างเดียวกัน คือ การพูดคุยในชีวิตประจำวัน ถึงแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนสถานที่ในการสนทนา

2. เหตุการณ์สื่อสาร (communicative event) เป็นหน่วยพื้นฐานที่ใช้ในการพรรณนาทางชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร เหตุการณ์สื่อสารหลายอย่างรวมกันเป็นหนึ่งสถานการณ์สื่อสาร เหตุการณ์สื่อสารเป็นหนึ่งเหตุการณ์การพูดที่มีหนึ่งวัตถุประสงค์ เช่น การนิเทศ การเล่าเรื่องตลก ในการวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสาร จะต้องอาศัยองค์ประกอบของการสื่อสาร 10 ประการดังนี้

(1) ชนิดของ เหตุการณ์ (genre) เช่น การทักทาย การสนทนา การเล่าเรื่องตลก ชนิดของเหตุการณ์มักไปด้วยกับชื่อของเหตุการณ์สื่อสารเสมอ

(2) หัวเรื่อง (topic) คือจุดมุ่งเน้นของเหตุการณ์สื่อสารว่ากล่าวถึงเรื่องอะไร

(3) วัตถุประสงค์ (purpose) คือจุดมุ่งหมายหลักในการปฏิสัมพันธ์ของผู้ร่วมสถานการณ์แต่ละฝ่าย

(4) ฉาก (setting) คือ สถานที่ เวลาของวัน ฤดูของปี และลักษณะทางกายภาพของเหตุการณ์สื่อสาร เช่น การจัดวางเฟอร์นิเจอร์ ขนาดของห้อง

(5) ผู้ร่วมเหตุการณ์ (participants) คือผู้ที่มีส่วนร่วมในเหตุการณ์นั้นๆ ในการพิจารณาผู้ร่วมเหตุการณ์จะหมายถึง อายุ เพศ ชาติพันธุ์ ฐานะทางสังคม หรือการแบ่งประเภทอื่นๆที่เกี่ยวข้องและความสัมพันธ์ที่ผู้ร่วมเหตุการณ์มีต่อกัน

(6) รูปแบบการสื่อสาร (message form) เป็นการศึกษาว่าในเหตุการณ์สื่อสารนั้นใช้ประมวลภาษา (code) แบบใด ใช้เสียง (vocal) หรือไม่ใช้เสียง (nonvocal) และเป็นวจนภาษา (nonverbal)หรืออวจนภาษา นอกจากนี้ยังดูว่าการใช้ภาษามีการสลับภาษา (code switching) หรือไม่

(7) เนื้อหาการสื่อสาร (message content) แสดงให้ทราบว่า เป็นการสื่อสารเกี่ยวกับอะไร

(8) การลำดับวจนกรรม (act sequence) จะกล่าวถึงวจนกรรม (speech acts) ที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสารนั้นๆ การเรียงลำดับของวจนกรรมดังกล่าว รวมถึงการเปลี่ยนผลัดในการพูด (turn - taking) และปรากฏการณ์ที่เกิดการซ้อนกัน (overlap)

(9) กฎของการปฏิสัมพันธ์ (rule of interaction) กล่าวถึงทฤษฎีหรือคุณสมบัติในการปฏิสัมพันธ์ของผู้ร่วมเหตุการณ์ว่าใครพูดกับใคร

(10) บรรทัดฐานของการตีความ (norms of interpretation) หมายถึงความรู้ทั่วไปที่สมาชิกในสังคมมีอยู่ร่วมกัน ข้อสมมติล่วงหน้าทางวัฒนธรรม การมีความเข้าใจร่วมกัน ฯลฯ

3. วจนกรรมสื่อสาร (communicative act) เช่นการขอร้อง การสั่ง ซึ่งวจนกรรมการสื่อสารนี้อาจอยู่ในรูปของภาษาหรือไม่ใช่ภาษาก็ได้ อย่างไรก็ตามอย่างหนึ่ง เช่น แสดงออกมาโดยการเลิควิว การมอง หรือการคำทนิโดยถอนหายใจยาวนาน

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าจำเป็นต้องทำความเข้าใจสถานการณ์สื่อสาร เหตุการณ์สื่อสารและวจนกรรมสื่อสารของบทสนทนาที่เก็บมาด้วยในฐานะที่บทสนทนาเป็นสถานการณ์การสื่อสารชนิดหนึ่ง และใช้เป็นข้อมูลในการสื่อสารและตีความปริจเฉทในลำดับต่อไป ผลการวิเคราะห์ชาติพันธุ์วรรณนาของบทสนทนาจะกล่าวถึงในรายละเอียดในบทที่ 3

2.5 การศึกษาคำนี้บริจเฉทในภาษาไทยและภาษาไทยถิ่น

Schiffin ให้คำจำกัดความของคำนี้บริจเฉทว่าเป็น รูปภาษาที่ปรากฏอยู่ในตำแหน่งต้นหรือปลายหน่วยย่อยในผลัด เป็นรูปภาษาที่มีได้เป็นองค์ประกอบทางวากยสัมพันธ์ของหน่วยย่อยในผลัดที่ปรากฏพร้อมแต่อย่างใด ทำหน้าที่หลักแสดงความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยย่อยในระดับบริจเฉทตามระนาบต่างๆของบริจเฉท และเชื่อมโยงความหรือถ้อยคำพร้อมกับบอกริบทที่ เหมาะสมในการตีความของถ้อยคำในการสนทนา (contextual coordinate)

ปรากฏการณ์ทางภาษาเดียวกันนี้มีผู้อื่นศึกษาโดยมีแนวคิดและวิธีการวิเคราะห์ที่ตลอดจนการเรียกชื่อและให้คำจำกัดความที่แตกต่างกันออกไป แต่มีลักษณะร่วมกันประการหนึ่งคือเป็นการศึกษาในระดับประโยคทั้งสิ้น ต่างจาก Schiffin ที่ศึกษาคำนี้บริจเฉทในระดับเหนือประโยค Noss (1964) และ Cooke (1987) เรียกรูปภาษาที่นำมาศึกษานี้ว่า หน่วยเสริมประโยค (sentence particle) นววรรณ (2525) เรียกว่า คำเสริม อมรา ภมรบุตร (Bhamoraput 1968) และรุ่งอรุณ เรียกว่า คำลงท้าย (final particle)

Noss (1964) ศึกษาไวยากรณ์ทั้งระบบและจัดหมวดคำโดยพิจารณาจากตำแหน่งในการปรากฏและการปรากฏรวม อาจกล่าวได้ว่า Noss ศึกษาลักษณะทางวากยสัมพันธ์ของหน่วยเสริมประโยค หน่วยเสริมประโยคในความหมายของ Noss หมายถึง หน่วยไม่อิสระ (bound lexeme) ซึ่งปรากฏเป็นองค์ประกอบในตำแหน่งท้ายสุดของประโยค มีความหมายแสดงทัศนคติของผู้พูดที่มีต่อถ้อยคำของผู้พูดเองและมีรูปแปรไปตามทำนองเสียงของอนุพากย์หรือหน่วยเสริมประโยคอื่นที่ปรากฏร่วมกัน แบ่งกลุ่มย่อยได้ตามตำแหน่งที่ปรากฏเป็น 4 กลุ่มได้แก่กลุ่ม /rǒg/ /ryy/ /khrábl/ /gíi/ หน่วยเสริมประโยคมีจำนวนน้อยและเป็นหมวดคำปิด นอกจากนี้รูปภาษาซึ่งทำหน้าที่เป็นคำนี้บริจเฉทได้ตามความหมายของ Schiffin ยังพบได้ในหมวดคำอื่นของ Noss ด้วย เช่น หมวดคำเชื่อม (conjunction) หมวดคำอุทาน (interjection)

อมรา ภมรบุตร (Bhamoraput 1968) สรุปลักษณะของคำลงท้ายในภาษาไทยจากการทบทวนวรรณกรรมว่า คำลงท้ายคือรูปภาษาที่ปรากฏในตำแหน่งท้ายประโยค ซึ่งมีลักษณะการปรากฏหลังอนุพากย์หลักและรอง และปรากฏหน้าการหยุดเว้นระยะ ทำหน้าที่เป็นส่วนขยายทางความหมายของทั้งประโยค แสดงมาลาของประโยค เพศและสถานภาพทางสังคมของผู้พูดและผู้ฟัง ตลอดจนอารมณ์ความรู้สึกทัศนคติของผู้ฟังเช่น ประหลาดใจ สงสัย มั่นใจ ยินยัย Bhamoraput แบ่งคำลงท้ายตามเกณฑ์ทางความหมายและวากยสัมพันธ์เป็น 7 ประเภทได้แก่ intensifying particle , emphasizing particle , hortative particle, definite particle, question particle, post question particle และ status particle

ส่วนนวรรณ (2525) นั้นก็ศึกษาไวยากรณ์ไทยทั้งระบบเช่นเดียวกับ Noss แต่เป็นการศึกษาเพื่อจัดหมวดคำตามลักษณะของหน้าที่และการนำไปใช้ นวรรณจัดรูปภาษาที่เรียกว่า ดัชนีปริจเฉทไว้ในหมวดคำเสริมซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทใหญ่คือ คำบอกมาลา คำบอกการถามและคำบอกสถานภาพ นวรรณให้คำจำกัดความว่า คำเสริมคือคำที่เสริมเข้าไปในประโยคเพื่อเน้นเจตนาของผู้พูดว่าต้องการบอกเล่า สั่ง ขอร้อง หรือถาม ฯลฯ หรือบอกสถานภาพระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังว่าเสมอกันหรือสนิทสนมกันหรือไม่ อย่างไร

Cooke ให้คำจำกัดความว่า หน่วยเสริมประโยคเป็นหน่วยคำซึ่งปรากฏในตำแหน่งท้ายสุดของประโยค ทำหน้าที่ขยายประโยคทั้งประโยค โดยมากหน่วยเสริมประโยคมักจะปรากฏในตำแหน่งท้ายสุดของประโยคแต่บางครั้งก็อาจปรากฏกลางประโยคก็ได้

จากการศึกษารูปแปรและลักษณะทางอรรถศาสตร์ของหน่วยเสริมประโยคในภาษาไทย Cooke ได้ข้อสรุปว่า จากลักษณะทางอรรถศาสตร์หน่วยเสริมประโยคเป็นรูปภาษาที่สื่อความหมายเกี่ยวกับปริบททางสถานการณ์หรือปริบททางไวยากรณ์ซึ่งประโยคนั้นปรากฏอยู่ บางรูปแสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูด-ผู้ฟัง บ้างแสดงรูปแบบต่างๆของการสั่ง การเชื่อเชิญ การขอร้อง การถาม การบอกเล่าและการตอบสนอง บางทีแสดงรูปแบบของปริบททางสถานการณ์หรือปริบททางสื่อสาร ส่วนลักษณะทางเสียงนั้นหน่วยเสริมประโยคมีรูปแปรหลากหลายกว่ารูปภาษาอื่นในภาษา

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาจะเห็นว่า มีผู้สนใจทำการศึกษารูปภาษาที่ทำหน้าที่ในการใช้ที่ Schiffin เรียกว่า ดัชนีปริจเฉทในภาษาไทยเป็นจำนวนมาก แต่มีนักภาษาท่านหนึ่งคือ รุ่งอรุณที่ทำการศึกษารูปการณณ์เดียวกันนี้ในภาษาเชียงใหม่ (2527) และภาษาถิ่นขอนแก่น(2531)

รุ่งอรุณศึกษาลักษณะทางเสียงและอรรถศาสตร์เพื่อแบ่งประเภทของคำลงท้าย ตลอดจนศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางเสียงและอรรถศาสตร์ของคำลงท้ายในภาษาเชียงใหม่และภาษาถิ่นขอนแก่นด้วย รุ่งอรุณให้คำจำกัดความของคำลงท้ายว่าคือ คำที่มีตำแหน่งอยู่ท้ายประโยค ทำหน้าที่ช่วยเสริมความหมายของประโยค โดยบอกเจตนาของผู้พูดว่าต้องการทักทายหรือขอร้อง และช่วยบอกท่าทีของผู้พูดว่าผู้พูดมีความรู้สึกอย่างไร นอกจากนี้ยังเสริมความหมายของทั้งประโยคในแง่ของการบอกสถานภาพระหว่างผู้พูดและผู้ฟังว่าเสมอกันหรือสนิทสนมกันหรือไม่ จากการศึกษาพบว่า ลักษณะทางอรรถศาสตร์จะบอกความหมายหลักของคำลงท้ายส่วนลักษณะทางเสียงจะอธิบายความหมายย่อย และอธิบายความแตกต่างของคำลงท้ายแต่ละคำให้ชัดเจนมากขึ้น

เนื่องจากข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นปริจเฉทการสนทนา และ Schiffin เองก็ศึกษาดัชนีปริจเฉทในระดับปริจเฉท ผู้วิจัยจึงจะใช้คำจำกัดความของดัชนีปริจเฉทตามความหมายที่ Schiffin เสนอไว้ และเหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ คำจำกัดความของดัชนีปริจเฉทที่

Schiffin ให้ไว้ครอบคลุมลักษณะการปรากฏของดัชนีปริจเฉท ทำให้เห็นภาพรวมของระบบ
ดัชนีปริจเฉทในภาษาไทยชัยภูมิซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย